

Naturviternes innspill til Klimautvalget 2050

Oslo, nov. 2022

Klimautvalget 2050 skal utrede hvilke veivalg Norge står overfor for å nå målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Utvalget har bedt om innspill på ti punkter.

Nedenfor følger Naturviternes innspill til punktene i rekkefølgen de er oppgitt.

Punkt 1. De aller fleste utslippene av klimagasser må fjernes for godt innen 2050.

Punkt 2. Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak.

Helhetlig omstilling krever at staten tar et koordineringsansvar. Sektorvise veikart er vel og bra, men også disse må koordineres og justeres på tvers. Naturviterne mener Klima- og miljødepartementet (KLD) bør gis klarere myndighet til å koordinere og pålegge utslippskutt på tvers av sektorer.

Fremover bør naturfaglige vurderinger for utslippskutt gis større innflytelse på prioriteringer i finans- og næringspolitikken, gjennom KLD.

Det betyr tiltak for utslippskutt og naturmangfold må vektlegges mer enn de gjør i dag. Finans-, industri- og klimapolitikk må også skifte fra en praksis med formulering av mål til gjennomføring av kutt. Fremgang i klimapolitikken kan ikke bygge på mål og ambisjoner, men må bygge på faktisk fremgang i form av reelle utslippsreduksjoner.

Innføringen av «grønn bok» (regjeringens klimastatus og -plan) som del av statsbudsjettet er et steg i riktig retning, men statens klimabudsjett må bli tydeligere på hvilke budsjettprioritering som kutter utslipp og hvilke som øker utslipp. Sammenhengen mellom finanspolitiske prioriteringer og klimagassutslipp må tydeliggjøres skal «grønn bok» fungere som et styringsverktøy.

Et forslag er tydeligere oversikt over utslippskilder og tiltak, sektor for sektor. Oslo kommunes klimabudsjett kan tjene som eksempel, med både en utslippsramme og ansvarlig etat for innføring av hvert enkelt tiltak.

Det er naturlig at «grønn bok» også utvides med et eget naturregnskap som synliggjør verdien av og endringer i natur og økosystemtjenester over tid.

- KLD må i større grad gis innflytelse på flere politikkområder med mål å sikre at naturmangfold og klimautslipp vektlegges sterkere i politiske prioriteringer.
- «Grønn bok» bør utvides med tiltak og kostander for utslippskutt, samt naturregnskap som synliggjør verdien av og endringer i økosystemtjenester over tid.
- Samfunnet som helhet må i større grad veie bruken av ressurser og kompetanse opp mot klimakutt og omstilling. Investeringer i prosjekter som forlenger avhengigheten av fossilenergi bryter med anbefalingene fra FNs Klimapanel (IPCC) og Det Internasjonale Energibyrået (IEA).

- Statlige investeringer fremover bør innrettes mot utslippskutt og grønn omstilling som et eget mål i seg selv.
- Det må legges til rette for omstilling- og videreutdanningstiltak som sikrer at næringsliv og offentlige etater har riktig kompetanse for det nye, grønne arbeidslivet.
- Det bør tydeligere kommuniseres fra offentlig myndigheter hvilke sektorer hvor utslippskutt er mulig, og i hvilke sektorer hvor utslippskutt ikke er mulig eller veldig kostbart.

Det er viktig at alle sektorer bidrar, samtidig som det etableres aksept for hvor kutt kan og ikke kan gjennomføres. F. eks. kan matproduksjon vanskelig gjøres helt uten utslipp, mens store deler av transportsektoren bør kunne bli utslippsfrie. Det betyr samtidig at bruken av transportmidler hvor nullutslipp ikke er teknologisk mulig bør fases ut (se også punkt 6 om bioenergi).

Punkt 3. Utslippene i Norge må ned, men norsk politikk må også redusere det norske globale klimafotavtrykket og bidra til at verden blir et lavutslippsamfunn.

Krav om klimakutt må gjelde Norge både som konsument (importør) og produsent (eksportør). Da kommer man ikke utenom at det må gjøres store omstillingsgrep i energisektoren. Bruken av kompetanse må vris fra fossil energiproduksjon til langsiktige investeringer og utvikling av teknologi og produksjon for fornybar energi. Den forbigående europeiske energikrisen kan ikke bli en bremsekloss for energiomstilling, men bør utnyttes som en katalysator for fremgang i energieffektivisering, fornybarutbygging og offentlig diskusjon om prioritering i bruken av energi som en begrenset ressurs.

Punkt 4. Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses.

Klima- og naturkrisen må løses samtidig. En konsekvens av dette er etter Naturviternes mening at plan- og bygningsloven må styrkes, og at det må bli betydelig vanskeligere å bygge ned natur. Dette gjelder også triviell natur, ikke bare rødlista arter og naturtyper.

- Det er i kommunen arealpolitikken utformes og praktiseres. Kompetansen og ressursene i kommunene til naturforvaltning må styrkes. Spesielt må sikring av natur med høyt karbonopptak og -lagring prioriteres.
- Arbeidet med kartlegging av natur og utarbeidelsen av et nasjonalt naturregnskap må forseres.
- Det bør utarbeides en nasjonal plan for ivaretagelse av natur.
- Naturens posisjon i plan- og bygningsloven må forsterkes.
- Det bør komme tydeligere statlige føringer i arealpolitikken som vektlegger at utbygging og infrastrukturprosjekter må kunne dokumentere positivt bidrag til reduksjon av klimagassutslipp og bevaring naturmangfold.
- I større grad må arealpolitikken rette seg mot utnyttelse av allerede bebygde eller sterkt forringet areal.

- Målet om naturrestaurering må i større grad forsterkes i lov- og planverk og kommunale planer. Norge har et mål om å restaureres naturområder som er forringet eller ødelagt, for å gjenopprette og forbedre tilstanden i økosystemet. 15 % av ødelagte naturområder skal restaureres innen 2025.
- For å kunne bidra til bedre klimatilpasning i kommunene, må både kapasiteten og samordningen mellom de ulike statlige etatene som arbeider med klimatilpasning styrkes. Kommunene må få sterkere støtte og bidrag fra statlige etater inn i det lokale klima- og naturarbeidet.
- Kunnskapen om og bruken av naturbasert løsninger må økes i kommuner og hos industri- og næringslivsaktører. Det er viktig at industribedrifter og landbruk tar i bruk naturbaserte løsninger der det er hensiktsmessig på egne eiendommer og i tilknytning til egen drift.

5. Rettferdig omstilling forutsetter grønn omfordeling

Det er viktig at det legges opp til bredt samarbeid mellom ulike samfunnsinteresser og grupper, slik som etableringen av rådet for rettferdig omstilling i arbeidslivet, bestående av LO, YS, Unio og Akademikerne fra arbeidstakersiden og NHO, KS, Virke og Spekter fra arbeidsgiversiden.

Hovedavtalene i alle tariffområder gir organisasjonene og tillitsvalgte medbestemmelse. Det er viktig at partene i arbeidslivet engasjeres i omstilling til nullutslippssamfunnet, for å sikre bred forankring og samarbeid om nødvendigheten av klima- og miljøpolitikk.

Alle virksomheter utarbeider i dag virksomhetsstrategier og -planer som definerer virksomhetens overordnede mål og hvordan man skal jobbe for å realisere disse. Staten må legge til rette for og bidra til at trepartssamarbeidet støtter opp under utarbeidelsen av grønne virksomhetsstrategier. Tillitsvalgte må sikres en sentral rolle i dette arbeidet.

6. Norge må gå gjennom en energiomstilling med mer effektiv bruk av all energi, økt bruk og produksjon av fornybar kraft og bærekraftig bruk av bioenergi

Betydningen av energieffektivisering har vært lenge vært underkommunisert i den norske energidebatten. Økningen av strømprisene i 2022 har i noe grad endret dette. Tall fra Cicero senter for klimaforskning viser også nylig en endring til det positive i folks holdninger til vindkraft.¹

Høye energipriser og kostnadene ved strømstøtteordningen har aktualisert den økonomiske verdien av energieffektivisering. Fra et klimaperspektiv er det likevel viktig å påpeke at energiomstilling og energieffektivisering må drives fremover også i år hvor strømprisen skulle være lav.

Norge har et væravhengig energisystem, og tempoet i energieffektiviseringstiltak og fornybarutbygning kan ikke avhenge av utviklingen i spotprisen. Rammebetingelser og støtteordninger for energieffektivisering og fornybarutbygning bør styrkes uavhengig av kortvarige eller midlertidige endringer i energipriser, eller hvilket prisområde bedrifter og folk bor i.

---

¹ <https://forskning.no/energi-klima-ntb/nordmenn-er-blitt-mer-positive-til-vindkraft-pa-land/2081065>

Et viktig prinsipp for fremtidig utbygging av ny fornybar energi må være at ytterligere tap av naturmangfold ikke aksepteres (jf. pkt. 4 over). Det betyr at naturmangfold bør vektlegges sterke enn lønnsomhet ved utbygninger knyttet til kraftproduksjon.

- Fornybarutbygging og tilrettelegging av ny industri og infrastruktur vil kreve mer kommunale ressurser og kompetanse til naturkartlegging og arealplanlegging, for å sikre at viktige naturverdier ikke går tapt i overgangen til nullutslippssamfunnet.
- Kraft (strøm) må brukes til å etablere ny utslippsfri industri og næring på lang sikt, ikke til å kutte utslipp på kort sikt. Elektrifisering av norsk sokkel bør i all hovedsak kun skje der det bidrar til fornybarutbygging med verdi utover klimakutt fra olje- og gassproduksjon.

Det er lite trolig at bioenergi fra norske naturressurser er en god erstatning for elektrifisering og fornybarenergi som sol-, vind- og vannkraft på lang sikt. Investeringer og bruk av bioenergi må veies opp mot hvilke drivstoffalternativer som finnes og verdien ved alternativ bruk av biomassen. Det er begrenset med tilgang på biomasse i verden og det er eksempler på at bruk av bioenergi til transport fortrenger for eksempel matproduksjon eller har negativ påvirkning på biomangfold. Rene avfallsstrømmer som ikke har annen anvendelse, slik som f. eks biogass fra matavfall, synes å ha størst potensial i et langtidsperspektiv.

- Utnyttelse av tilgjengelig biomasse må bygge på sirkulærøkonomiske prinsipper for å etablere lønnsomme verdikjeder som støtter opp under utviklingen av avansert norsk bioøkonomi med null- eller lavutslipp.
- Bionova bør være statens virkemiddel for å sikre utvikling av norsk bioøkonomi og etableringen av nye grønne arbeidsplasser.
- Et viktig mål for en moderne og fremtidsrettet bioøkonomi er energibalanse. Dersom mengden energi vi tilfører for å produsere for eksempel mat, er større enn energien vi evner å hente ut gjennom fotosyntese til å dyrke avlinger, går energiregnskapet i minus. Utviklingen og innføringen av ny teknologi for bearbeidelse og foredling, må kunne gi anslag på forholdet mellom energi og nytte vi får ut av biomassen, sett opp mot hva produksjonen forbruker av energi.

7. For å komme til lavutslippssamfunnet trengs ytterligere teknologiutvikling og bedre spredning av teknologi som allerede finnes

-

8. Norge bidrar best til klimamålene gjennom tett og forpliktende samarbeid med EU

EUs handlingsplan for bærekraftig finans og EUs «grønne» taksonomi vil kreve betydelig naturfaglig kompetanse i årene fremover. Målene som taksonomien retter seg omhandler ikke kun klima, men inkludere blant annet «beskyttelse av artsmangfold og sunne økosystemer» og «beskyttelse av vann og marine ressurser».

Det vil trolig være økende behov for natur- og klimakompetansen i forvaltning, næring og industri framover hvis Norge skal lykkes med å følge opp lov- og regelendringer som iverksettes gjennom EØS-samarbeidet.

Blant annet rapportering og vurdering av natur- og klimavennlige investeringer kan komme til å kreve økt integrering og samarbeid mellom klimafaglig og naturvitenskapelig miljøer opp mot finansielle miljøer og institusjoner, også i utdanningsforløpet.

9. Økonomisk aktivitet basert på fossile energikilder eller overbruk av andre naturressurser er ikke bærekraftig

Se punkt 3 og 6.

10. Beslutningssystemene i dag legger ikke tilstrekkelig til rette for den omstillingen vi skal gjennom

Se punkt 1 om styrking av KLDs innflytelse på finans- og næringspolitikk, punkt 4 om styrking av naturens posisjon i plan- og bygningsloven, og punkt 6 om sterkere statlig styring i planlegging av fornybarutbygging.

Med vennlig hilsen,

Morten Wedege
Forbundsleder
Naturviterne